

Vreemde eenden in de bijt

Italiaanse onderduikers 1944 in Kamperland

Over de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog op Noord-Beveland zijn er 65 jaar naar dato al heel wat verhalen bekend geworden. Of het nu ging over Joodse onderduikers, militairen die hier waren gelegerd - zowel Duits als Geallieerd, de aanslag op het dorp Colijnsplaat in november 1944 of de tragiek van Dieleman uit Wissenkerke, ze werden beschreven en zo bewaard voor het nageslacht.

Wat voorafging

Groot was de verbazing bij de medewerkers van Historie Noord-Beveland toen zij op donderdag 18 september 2009 een e-mail kregen uit Italië van een kleinzoon van de Italiaanse soldaat, Gianni Gaia. Hij was, samen met twee andere Italianen, krijgsgevangen van de Duitsers geweest in 1944 en gehuisvest in Kamperland. Bij de bevrijding van Noord-Beveland zijn ze met vele Duitse soldaten krijgsgevangen gemaakt door de Canadezen en afgevoerd. De enige tastbare herinnering die zijn opa had was een fotootje van de boerderij in Kamperland waar ze waren ondergedoken. Maar hij wist de naam van de bewoners en van de boerderij niet meer. Zoeken werd daardoor moeilijk en het feit dat de kleinzoon een week later al het archief zou komen bezoeken, maakte de zaak nog complexer. De volgende dag, vrijdag, werden de plaatselijke netwerken ingeschakeld om allereerst de boerderij te kunnen traceren. Het bleek te gaan om de boerderij van de familie De Kam, gelegen aan de Langeweg 2 te Kamperland. Nu woont hier nog steeds een nazaat op deze boerderij. Bij het bezoek van de kleinzoon Paolo Gavazzi was ook de PZC (Provinciale Zeeuwse Courant) aanwezig die er een groot artikel aan wijdde.

Het verhaal achter de Italiaanse onderduikers

In de Tweede Wereldoorlog waren er naast Oost-Europese ook Italiaanse militairen die in Duitse dienst traden. Italië vocht als bondgenoot aan de zijde van Duitsland. Op 8 september 1943 capituleerde het Italiaanse leger echter voor de geallieerden. Hierop werden alle in West-Europa gestationeerde Italiaanse troepen door de Duitsers ontwapend (ca. 31.800 man). De Italiaanse soldaat Gianni Gaia was 2 juni 1942 in actieve dienst gekomen. Hij werd geplaatst bij: Division "Lupi di Toscana", infantry 77th. Dit was een groep, gewapend met kleine kanonnen ter ondersteuning van de infanterie. Op die bewuste dag van de capitulatie van Italië was soldaat Gianni Gaia in Toulon (Frankrijk) met zijn legeronderdeel toen het opdracht kreeg om onmiddellijk terug te gaan naar Italië, met alle wapens, kanonnen en paarden.

Op de terugweg werden ze tegengehouden door Duitse soldaten, ontwapend/krijgsgevangen gemaakt en op een trein naar Duitsland gezet. De condities in de trein waren verschrikkelijk, geen eten, geen water, geen acceptabele hygiëne. Nadat ze een maand in de trein hadden gezeten kwamen ze in Duitsland aan, waar ze in een gevangenkamp werden geplaatst. Daar hebben zij een week gezeten. Waar het kamp lag kon soldaat Gianni Gaia zich niet meer herinneren.

In november 1943 werd een zestigtal mannen naar de Zeeuwse hoofdstad Middelburg gestuurd. Onder hen waren soldaat Gaia en zijn twee maten. Ze dachten dat ze in de hemel terecht, kwamen want op het station waar de gesloten wagons opengingen liepen vrouwen in prachtige klederdracht en kanten mutsen. In verschillende dorpen op Walcheren, o.a. Zoutelande, Westkapelle, Domburg en Serooskerke waren barakkenkampen, waar de mannen werden ondergebracht.

De Italianen werden in de dorpen vriendelijk behandeld door de bevolking. Ze werkten daar onder strikte voorwaarden met Nederlandse burgers samen. Hun werkzaamheden bestonden voornamelijk uit graafwerken op het strand. Ze moesten enorme kuilen in het zand graven, daarin een mijnbom stoppen, waarover enorme houten koffers (?) werden gelegd om mogelijke aanvallen van de geallieerden te voorkomen.

Ze zijn ca. 4 à 5 maanden in Middelburg gebleven. Toen werden ze overgebracht naar Westkapelle, waar ze onderhoudswerkzaamheden moesten doen voor de Duitsers, zoals spoorwegen, wegen en bruggen repareren.

Naar Kamperland

Inmiddels was het mei/juni 1944 geworden. Gianni Gaia en twee andere maten werden overgebracht naar Kamperland. Overdag moesten ze erg hard werken op het strand, zoals houten barrières aanbrengen om aanvallen te voorkomen. Ze moesten ook zeer zware bommen vervoeren vanuit Kamperland naar het strand. Op het strand werkten er alleen krijgsgevangen en Duitse militairen. Het was daar verboden voor burgers. Verder moesten onze drie Italianen keukendienst doen. Dit betekende eten koken voor de Duitsers die in de diverse buitenposten rond Kamperland waren gelegerd. 's Nachts verbleven ze in de school aan de Veerweg in Kamperland. Er waren daar enkel Duitse soldaten gehuisvest.



Van links naar rechts: Ermanno Bersellini, Filippetti Nildo en Gianni Gaia

Contact met de bevolking

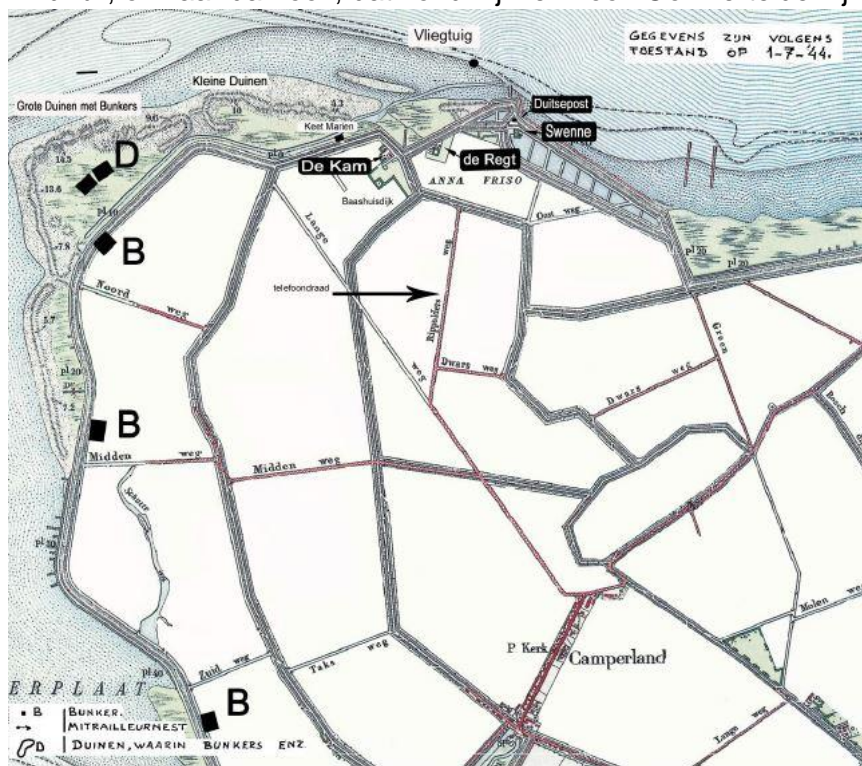
Op het einde van de oorlog was het vervoer voor de Duitsers slecht. Ze hadden bijna geen materiaal meer en ook niet veel benzine. Dus de boeren werden gevorderd om een paard met wagen en bestuurder te leveren om de Duitsers te vervoeren. Zo moest de boerenzoon Johan Remijnse van de hofstede Bouw en Plantlust ook rijden voor de Duitsers. *“Je moest natuurlijk rijden voor de Duitsers, maar aan de andere kant was het ook een beetje spannend want je kwam overal”.*

De dag voor dat de Canadezen kwamen moest Johan Remijnse met een kar vol Duits materiaal, getrokken door twee paarden naar Lewedorp rijden. *“Ik kreeg een wachtpost naast me. Die kwam uit Stalingrad. Hij was een beetje van streek, zeg maar gerust hij was behoorlijk getikt. Vanaf Kamperland ging de reis naar het veer*

Kortgene-Wolphaartsdijk. Vanaf Wolphaartsdijk ging het verder binnendoor naar Lewedorp. We moesten aan de Hoofdweg, bij die drie huizen waar nu frietfabriek MacCain staat, wezen. Nadat ik in Lewedorp had gelost kon ik weer naar huis met het tuig paarden. Dat had ik goed getroffen, ik kon net nog terugkomen op Noord-Beveland want het bootje vaarde een dag later niet meer vanwege de opmars van de Canadezen. Vrachtrijders uit Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen hadden minder geluk, die konden niet meer terug omdat er geen boten meer voeren die kant uit. Zij moesten wachten tot na de bevrijding.”

Ook het vervoer van eten en drinken naar al die Duitse bunkers, die langs de zeedijk nabij Kamperland lagen, behoorde daarbij. Op kavel één, buiten Kamperland, hadden de Duitsers een post en aan de duinen was een grote bunker en dan nog drie in de Onrustpolder aan de zeedijk. Met paard en kar meldde Remijnse zich in de Noordstraat bij het Oud Gereformeerde kerkje in Kamperland, waar de keuken van de Duitsers was. Nu is dit Noordstraat 48.

Zo kwamen Johan Remijnse en de Italianen met elkaar in contact. De Italianen brachten het eten op de kar en dan vroegen zij: *“hoe is het?”* Een kwam uit Milaan en die sprak wat gebrekkig Duits. Zelf had Remijnse ook wat gebrekkig Duits geleerd en dan kon hij ze vertellen waar de Geallieerden ongeveer zaten en ze wisten donders goed van de kaarten hoe de situatie was. Als ze in Rilland zaten dan zeiden ze: *“ze zitten in Rilland”*, of waar dan ook, dat vond hij wel mooi. Ook vertelde hij waar hij woonde en waar de boerderij lag.



Als het eten geladen was, dan kreeg Remijnse een Duitser mee op de kar en dan moest hij met paard en kar zachtjes rijden naar al die bunkers.

“Die bunkers waren helemaal rondom afgezet met prikkeldraadversperringen en er waren wachtposten. Dus als je met je karretje soep aankwam, gingen die versperringen open en mocht je naar binnenrijden met de kar en kon je in die bunkers kijken. Dan zei je: “jongejonge”, er zaten jonge soldaten bij maar ook een hele oude. Dan reed hij om vijf uur in de middag weg en was hij om tien uur ‘s avonds terug. “Dan was het eten voor de laatste ook niet meer zo warm hoor”.

Op 6 juni 1944 begon D-day, de geallieerde landing in Normandië. Soldaat Gianni Gaia herinnert zich nog dat in die periode de nachten wel op dagen leken, omdat de nacht af en toe

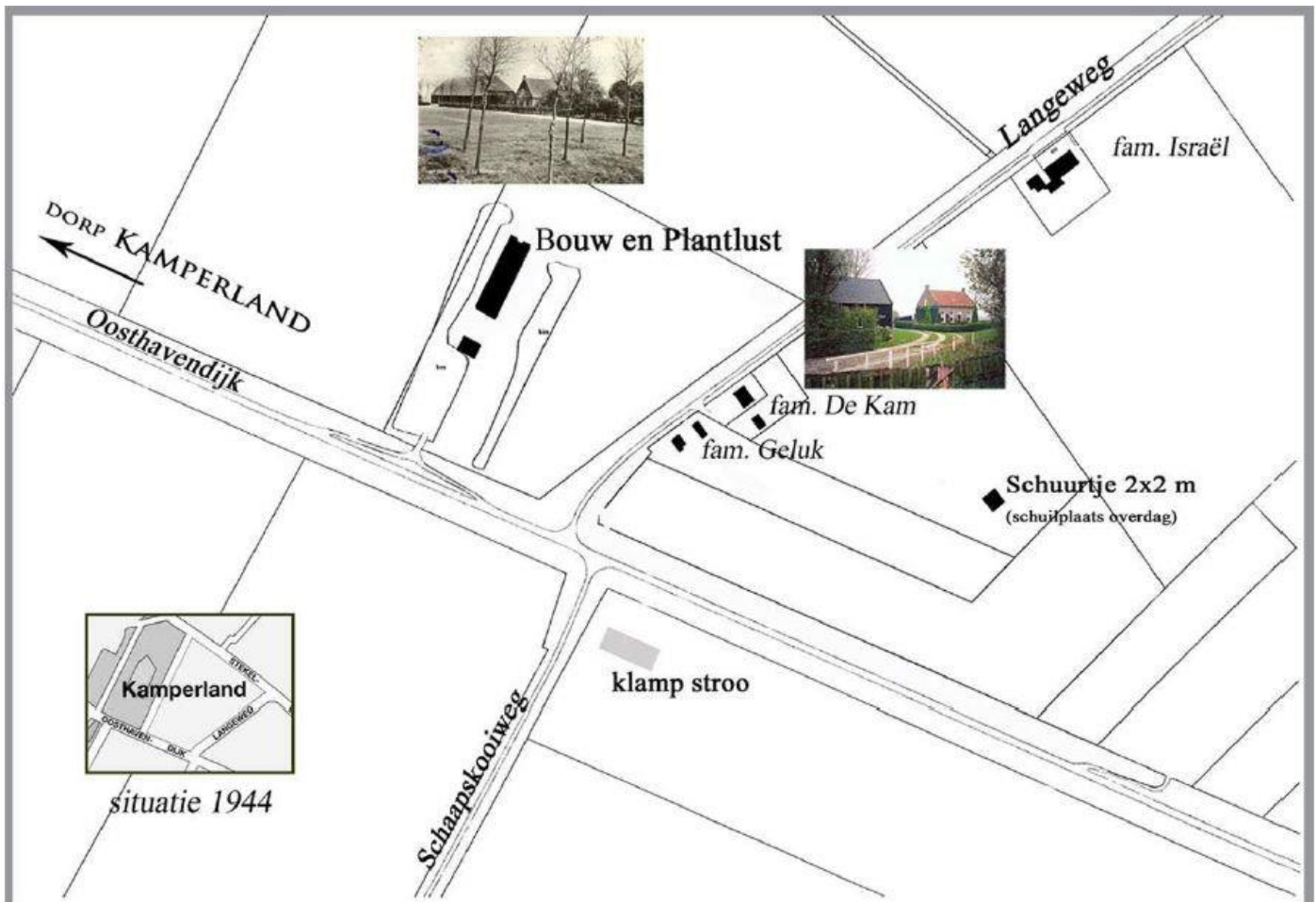
oplichtte aan de horizon. Waarschijnlijk kanonnen van sommige Amerikaanse marineschepen, of bombarderende vliegtuigen. Ze hoorden zoveel bommen en kanonnen, zelfs al was Normandië meer dan 300 km verder. Hoe dan ook, de situatie was heel vreemd, omdat de Duitsers zich een beetje verward begonnen te voelen. Waarschijnlijk verwachtten ze heel snel aangevallen te worden.

Vluchten

Gianni Gaia en zijn vrienden besloten eind oktober 1944 om uit de school in Kamperland te vluchten en de geallieerde legers te bereiken. Ze dachten dat de Amerikanen al dicht bij Holland waren, maar ze wisten niet dat ze nog tot november zouden moeten wachten voordat ze op Noord-Beveland kwamen. Ze verbleven een korte tijd ergens verstopt op het platteland toen ze de tweede avond na hun vlucht weer werden opgepakt door Duitse soldaten. Ze werden naar de Duitse Ortskommandant in Kamperland gebracht. Gianni Gaia begreep geen Duits, maar hij weet nog goed wat hem verteld werd: *"Morgen fruh, Kaputt!"*

De volgende dag zouden Gianni Gaia en zijn vrienden doodgeschoten worden. Wat konden ze doen? Ze werden weer terug naar de school in Kamperland gebracht en diezelfde avond sloegen ze weer op de vlucht. Ze renden de donkere nacht in. 's Avonds laat werd er op de deur geklopt van boerderij Bouw en Plantlust en daar stonden die drie Italianen. Ze vroegen aan vader Remijnse of ze in huis mochten, want ze waren gevlucht vertelden ze. De bevolking wist uit verhalen dat als je dat deed, je zelf en je gezin een geweldig risico liep. Vader Remijnse durfde zijn gezin daar niet aan op te offeren, want het was zeker als de Duitsers het in de gaten kregen, dan werd het hele gezin Remijnse tegen de muur gezet en dood geschoten.

Zoon Johan vond het wel zonde dat zijn vader dit niet wilde. *"Ik was toen achttien jaar en die jongens waren net even in de twintig. Ik dacht daar sta je dan toch"*. Dus ik zei: *"Ik breng je naar een klamp strooi vooraan in de polder. Daar kunnen jullie slapen vannacht en dan kom ik morgenochtend wel terug met eten"*. Dus zo geschiedde. Op de weg naar huis liep hij toch niet lekker, "want als ik Duitsers was tegengekomen had ik onherroepelijk een kogel gekregen. Thuisgekomen zei ik tegen moeder dat ik had beloofd morgenochtend eten te brengen". Vader zei: *"Dat zal niet gebeuren, je doet dat niet, want je gaat voor de kogel"*. Maar ja, de andere morgen kon hij het toch niet laten. Johan wilde zien hoe de drie Italianen de nacht hadden doorgebracht. Maar hoe hij ook zocht hij kon ze niet meer vinden. *"Ik was ze gewoon kwijt"*.



Voor Johan Remijnse ging het dagelijks leven verder. De Duitsers zochten de omgeving af naar de gevluchte Italianen. Niet de hele tijd, omdat op dat moment de geallieerde legers overal begonnen te bombarderen en de Duitsers min of meer gedesoriënteerd raakten. Die nacht dat Johan Remijnse de Italianen had weggebracht en weer was vertrokken zagen ze verderop nog een boerderij liggen waar ze toen naar toe zijn gelopen. Ze hebben wat hooi uit de stal gepakt en zijn in de schuur op een wagen gaan slapen. De boerderij, gelegen aan de Langeweg, was bewoond door de familie de De Kam. Daar zijn ze de volgende ochtend ontdekt door de boer, Thomas de Kam, samen met Kees Hage en Arie Niemantsverdriet en zijn zoon Jantje Niemantsverdriet.

Kees Hage met z'n vrouw, Arie Niemantsverdriet met z'n vrouw en twee dochters en een zoon waren evacués uit Tholen, die allemaal in huis zaten bij De Kam. Thomas de Kam ging naar buiten met een mest/hooivork in zijn handen. Hij dacht dat er dieven in de schuur waren. Achter hem stonden Kees Hage en Arie Niemantsverdriet en zijn zoon Jantje Niemantsverdriet. Deze jongen, Jantje Niemantsverdriet, zorgde ervoor dat Thomas de Kam stopte met het slaan van soldaat Gianni Gaia met de vork. De jongen herkende deze Italiaanse soldaten.

Hoe was dit mogelijk? Wanneer de Italianen op de stranden rond Kamperland moesten werken, kwam deze jongen daar vaak, ondanks dat hij daar niet mocht zijn en hij zag alle operaties. Jonge knullen, ook toen, waren nieuwsgierig en wilden alles zien. Op één van die dagen kwam hij toevallig in contact met soldaat Gianni Gaia. Gelukkig voor soldaat Gianni Gaia en zijn vrienden was deze jongen op de boerderij en herkende hem, zodat erger werd voorkomen. Soldaat Gianni Gaia en zijn twee vrienden zijn anderhalve week op de boerderij van De Kam geweest. Overdag verbleven ze op zo'n 500 meter afstand van de boerderij in een klein houtenschuurtje (2 x 2 m). In het donker sliepen ze 's nachts in de schuur bij De Kam. De Kam zorgde er ook voor dat de Italianen eten en drinken hadden.

Jaap Geluk woonde een boerderij verder en heeft de Italianen nooit gesproken, maar zag ze weleens 's avonds in de schuur van De Kam.

Kritieke situatie bij familie Geluk

Bij de familie Geluk was in de middag van 1 november een Feldwebel met twee soldaten gekomen. Eerst heeft hij vader Geluk laten drinken, hij had wat schnaps bij zich. *"Dat was een lelijkerd hoor die vent"*. Toen hebben de Canadezen een schot gelost, ze zaten al op de hoeve van "Steendijk" aan de Stekdijk 10. Vandaar schoten ze 's avonds al op die stroklamp want daar zaten Duitsers in. In die zelfde stroklamp hadden eerst de Italianen gezeten. Dat hebben ze vanaf de andere dijk gezien en toen losten ze daar een schot over. Toen zetten de Duitsers vader Geluk nog tegen de muur. Die Feldwebel zei: *"terroristen, schieten"*. Gelukkig was het alleen een dreigement. *"Dat ben ik nooit vergeten"* vertelde zijn zoon Jaap. Toen kwam Jan Jasperse uit Colijnsplaat naar de weg en die vertelde aan de Duitsers dat de Canadezen er al waren". Dus vertrokken ze weer. *"Dus als die Feldwebel met die twee soldaten ook nog naar De Kam was gegaan, zou het nog gevaarlijker zijn geworden. Het is nog een poosje kritiek geweest. 's Avonds hebben ze ook nog overal rondgelopen en zijn ze naar de dijk gegaan, dat ben ik nooit vergeten. Mijn vader had het hof een beetje afgetuind, want de kippen liepen altijd buiten en hij had een lapje grond afgezet met kippengaas. En daar struikelden ze met z'n drieën overheen, met dat spul op hun rug en rammelen dat dit deed. Het was lichte maan en daar lagen ze alle drie. En zo zijn ze ook naar die stroklamp gegaan 's avonds, die drie, die Feldwebel met die soldaten"*.

De Duitsers kropen overal weg. Ze zaten overal in die schuren, want vechten hebben ze niet meer gedaan. Diverse mannen waren het hartstikke beu, ze wilden naar huis.

Jaap Geluk zijn grootvader woonde naast de hervormde pastorie in Kamperland. Daar was de Duitse burgerwacht van Kamperland gevestigd. Het waren ouwe heren van 65 jaar die moesten patrouille rijden. Ze fietsten over Kamperland en dan moesten ze 's nachts wel eens door de polder rijden. Ze moesten niet meer naar het front maar patrouille rijden, maar wilden graag naar huis. Als ze niet wilden of vluchtten en werden gepakt, dan kregen ze de kogel door de kop. Dus zij hadden geen keus.

Kritieke zaak voor de Italianen

De dag voordat Kamperland bevrijd is, was het een kritieke toestand rond het schuurtje waar onze edrie Italianen zaten. Vlak bij het schuurtje lagen hele hopen wijnpeën, waar op dat moment Duitse soldaten achter zaten. Waren de Duitsers in het schuurtje gaan schuilen hadden ze zeker de Italianen ontdekt. Zo'n 100 meter van het schuurtje stond nog een boerderijtje van Piet Israël. Hij was ook op de hoogte dat er Italianen in het schuurtje zaten van De Kam. Hij heeft hem wel geknepen, want ook op zijn dreefje waren al Duitse soldaten aanwezig.

Bevrijding van Noord-Beveland

Dan wordt het 1 november 1944, de Canadezen komen. De Canadese verkenners waren al op 1 november 1944 op Noord-Beveland geweest om de boel te verkennen. De andere morgen, 2 november, werd de bevrijding van Noord-Beveland ingezet. Ze kwamen vanaf Stroodorp aangereden, met diverse carriers. Een van die carriers reed de boerderij Bouw en Plantlust op. Een Canadese soldaat liep naar het huis en vroeg aan de boer, Remijnse, *"are there German soldiers in the barn"*. Het antwoord was: *"Nee, er zitten er geen Duitsers in de schuur"*. Ze vroegen of de bewoners weg wilden gaan, omdat ze Kamperland gingen bevrijden. Vandaar zijn de Canadezen langzaam richting Kamperland opgetrokken.

De bewoners van Bouw en Plantlust en de familie Geluk, vader, moeder en zoon Jaap moesten zich daar verzamelen en wachten in de Langeweg, dichtbij de boerderij van De Kam. Het boerderijtje van de familie Geluk lag naast dat van De Kam. Daar stond ook een carrier met drie Canadezen. Ondertussen schoten de

Canadezen over Kamperland. Bij de schuur van Mol (gelegen aan de Nieuweweg 1, Kamperland), hadden de Canadezen Duitse soldaten zien lopen. Met het eerste schot is de schuur in brand geschoten.



“Die morgen, ontwakten Gianni Gaia en zijn vrienden en zien overal rond Kamperland en rond de boerderij van De Kam vreemde soldaten lopen, wat later de Canadese soldaten bleken te zijn. Ze besluiten om zich aan hen over te geven”. Jaap Geluk, toen 12 jaar oud, kan zich dit moment nog goed herinneren. “Evacu e Hage was zo zenuwachtig als wat. Hij had een zilveren rijksdaalder en gaf die aan de Canadezen. Hij stond te bibberen op z’n benen. Had ook al eens naar het schuurtje gekeken. Op een gegeven moment, in de schuur was een raampje en daar kwam een gezicht voor van  en van die Italianen in zijn uniform. Hij stond op een wagen, nieuwsgierig wat zich daar buiten afspeelde. Een grote Canadees, ik denk dat het een indiaan was, vloog de schuur in en haalde de drie Italianen uit de schuur. Ze waren wel blij dat zegevonden waren door Geallieerden en niet door Duitsers. De Italianen werden gefouilleerd en daarna gingen ze het huis en de kelder van De Kam doorzoeken. Ze dachten ze hebben Duitsers verstopt, maar op dat moment wisten de Canadezen ook niet dat het Italianen waren”.

De Italianen hadden nog tijd om de familie De Kam voor de allerlaatste keer te zien en hen te bedanken voor hun hulp. Het is een kort moment, maar ze hebben tenminste de kans om ze voor een laatste keer te zien. Daarna werden ze afgevoerd richting Bouw en Plantlust. Nadat de omgeving gezuiverd was van Duitsers mochten de bewoners van Bouw en Plantlust weer terug naar de boerderij. *“Daar zagen de Canadezen veertig of vijftig Duitsers, die waren toch ’s nachts bij ons in de schuur gekropen. Dus die Italianen hebben ze daarbij gezet en toen afgemarcheerd. Die Italianen liepen vanachter met z’n drieen en ze zwaaiden, want ze waren ontzettend blij dat ze het gehaald hadden”. “Alle krijgsgevangenen, Duitsers en Italianen, werden bij elkaar gebracht en stonden op de Stekeldijk bij de boerderij van Remijnse. De volgende dag zijn alle gevangenen afgevoerd en over de dijk naar Stroodorp gelopen. Daar stond een wagen om ze af te voeren. Op dat moment werd er vanuit Veere door de Duitsers op de gevangenen en Canadezen geschoten. Alle aanwezigen doken naar beneden achter de dijk”.*

Hoe het verder ging?

De Italiaanse soldaat Gianni Gaia en de twee andere maats zijn naar België gebracht. Vandaaruit zijn ze getransporteerd naar Sheffield in Groot-Brittannië. Net als vele Italianen werden ze te werk gesteld in een fabriek, waar men eten in blik produceerde. De leef- en werkomstandigheden in Sheffield waren zeer goed. Gianni zou pas in 1946 Italië weer bereiken. Waar de Duitsers naar toe gebracht zijn is niet bekend. Bij terugkomst in Italië ging Gianni Gaia werken bij zijn vader op het land. Later kocht hij zelf een zaak in Monticelli Brusati. In deze winkel verkocht hij brood, vlees, vis, groente, snoep, pannen en meubels. Ook had hij een drogisterij in de winkel. Kortom van alles, wat heel normaal was toentertijd in een klein dorp als Monticelli Brusati. Hij is blijven werken tot 69 jaar, toen hij met pensioen ging. Op 3 augustus 2010 is Gianni Gaia, omringd door de liefde van zijn familie overleden, na een ziekbed van 2 maanden. Zoals zijn kleinzoon schreef: *“Opa is teruggekeerd naar God en was blij dat hij het verhaal nog meegekregen heeft wat er met alle mensen die hem hebben geholpen in 1944 is gebeurd”.*

Helaas heeft hij het niet meer mogen beleven om terug te keren naar Kamperland.

(Bron: Gerard de Fouw, Historie gemeente Noord-Beveland. Maart 2011)